

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Π.3.2.5 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

**Αρχαία Ελληνική Γραμματεία
Γ΄ Γυμνασίου**

Θεματική ενότητα:

Ευριπίδη, «Ελένη», 2^ο Επεισόδιο: Επιπάροδος & 1^η Σκηνή,

στ. 576-658

Τίτλος:

«Η περιπέτεια της αναγνώρισης»

Συγγραφή: ΜΑΡΙΑ ΤΣΟΥΜΑΡΗ

Εφαρμογή: ΜΑΡΙΑ ΤΣΟΥΜΑΡΗ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ**

Θεσσαλονίκη 2014

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. *Εκπαιδευτικά σεναρία και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.*

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας,

Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμασούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

A. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Η περιπέτεια της αναγνώρισης.

Εφαρμογή σεναρίου

Μαρία Τσούμαρη

Δημιουργία σεναρίου

Μαρία Τσούμαρη.

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία (από μετάφραση).

Τάξη

Γ΄ Γυμνασίου

Χρονολογία

Από 31-1-2014 έως 7-3-2014 .

Σχολική μονάδα

Διαπολιτισμικό Γυμνάσιο Ευόσμου

Διδακτική / θεματική ενότητα

Ευριπίδη, «Ελένη», Β΄ Επεισόδιο: Επιπάροδος στ. 576-587 - 1^η Σκηνή, στ. 576-658.

Διαθεματικό

Όχι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

-

Χρονική διάρκεια

9 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, αίθριο σχολείου.

Εκτός σχολείου: Μουσείο Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης.

II. Εικονικός χώρος:, ιστολόγιο τάξης.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Για την υλοποίηση του σεναρίου χρειάζεται οι μαθητές να είναι μυημένοι σε ομαδοσυνεργατικές διαδικασίες. Επίσης, να είναι εξοικειωμένοι με τη χρήση λογισμικών κειμενογράφου (Word), χρονογραμμής και νοητικού χάρτη καθώς και με την χρήση ιστολογίων.

Πριν από την εφαρμογή του σεναρίου, ο διδάσκων θα πρέπει να έχει αναρτήσει στο ιστολόγιο του τμήματος τα Φύλλα Εργασίας, ώστε να έχουν πρόσβαση σε αυτά οι μαθητές και να μπορούν να αποθηκεύουν εκεί τις εργασίες τους. Αν οι μαθητές δεν έχουν χρησιμοποιήσει ξανά χρονογραμμή και νοητικό χάρτη, ο διδάσκων [μπορεί](#) να τους προτείνει λογισμικά ελεύθερα στο διαδίκτυο (π.χ. χρονογραμμές: [TimeRime](#), [Dipity](#), νοητικός χάρτης: [Text2MindMap](#)) και να τους εξασκήσει στη λειτουργία τους. Στη Β΄ Φάση του σεναρίου ο διδάσκων ίσως χρειαστεί να θυμίσει στους μαθητές τη σημασία των όρων «οπτική γωνία αφήγησης», «εσωτερική» και «μηδενική εστίαση», για να αξιοποιηθούν αντίστοιχα στους εσωτερικούς μονολόγους των Φύλλων Εργασίας.

Σε επίπεδο υλικοτεχνικής υποδομής, είναι απαραίτητη η χρησιμοποίηση του εργαστηρίου πληροφορικής ή η χρήση τεσσάρων τουλάχιστον φορητών υπολογιστών με πρόσβαση στο διαδίκτυο, καθώς και η ύπαρξη διαδραστικού πίνακα ή προβολικού μηχανήματος στην αίθουσα διδασκαλίας συνδεδεμένου με φορητό υπολογιστή. Για την καταγραφή της ερασιτεχνικής δραματοποίησης των μαθητών θα χρειαστεί συσκευή καταγραφής βίντεο. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί ακόμη και κινητό τηλέφωνο με σχετική δυνατότητα βιντεοσκόπησης. Πολύ πιο ενδιαφέρουσα μπορεί να γίνει η διαδικασία της βιντεοσκόπησης – χωρίς αυτό να θεωρηθεί προαπαιτούμενο -, αν ο διδάσκων βρει το χρόνο να μυήσει τους μαθητές του στις τεχνικές της οπτικής (κινηματογραφικής) αφήγησης: εξαιρετικό βοήθημα για μια τέτοια προετοιμασία αποτελεί το έντυπο υλικό από το εκπαιδευτικό πρόγραμμα [«Πάμε σινεμά»](#): *Η κινηματογραφική αφήγηση*, τόμος Β΄, ιδίως οι σσ. 27 κ.ε. Αν οι μαθητές είναι εξοικειωμένοι με διαδικασίες επεξεργασίας βίντεο (υπάρχουν διάφορα λογισμικά ελεύθερα διαθέσιμα στο διαδίκτυο π.χ. [Windows Live Movie Maker](#)), μπορούν να μοντάρουν τις ερασιτεχνικές λήψεις τους, να προσθέσουν μουσική και να απογειώσουν το αποτέλεσμα.

Στη διάρκεια της εφαρμογής ο ρόλος του διδάσκοντος είναι συμβουλευτικός και εμπνευστικός, οι πρωτοβουλίες ανήκουν στους μαθητές.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Μαρία Τσούμαρη: «Η περιπέτεια της αναγνώρισης», Αρχαία Ελληνική Γραμματεία (από μετάφραση) Ευριπίδη «Ελένη» Γ΄ Γυμνασίου, 2014.

Το σενάριο αντλεί

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το σενάριο εστιάζει στην πρώτη σκηνή της μονομερούς αναγνώρισης του Μενέλαου από την Ελένη που διακρίνεται από έντονη σκηνική και εσωτερική δράση. Αυτή τη διττή δράση επιχειρεί να αναδείξει στην πρώτη φάση του. Οι μαθητές χωρισμένοι σε ομάδες καλούνται α) να επισημάνουν στους στίχους της τραγωδίας τους δείκτες της σκηνικής δράσης (σκηνοθετικές οδηγίες) και της εσωτερικής δράσης (συναίσθημα ηρώων) και να τους προβάλλουν σε μια χρονογραμμή και β) να εστιάσουν στους αφηγηματικούς όρους που δομούν την αναγνώριση (περιπέτεια, επιβράδυνση, τραγική ειρωνεία) και οργανώνουν την εσωτερική δράση.

Σε μια δεύτερη φάση, καλούνται να εκφραστούν πιο βιωματικά και να υποδυθούν τους ήρωες της τραγωδίας (Ελένη, Μενέλαο, Χορό) και τους θεατές σε μια ερασιτεχνική λογοτεχνική ανάπλαση της δραματικής στιχομυθίας σε εσωτερικό μονόλογο (δημιουργική γραφή). Με αυτό τον τρόπο εμβαθύνουν στα δεδομένα της Α΄ Φάσης, εισάγονται στην ενσυναίσθηση και αναδεικνύουν τις έντονες ψυχολογικές μεταπτώσεις των ηρώων και τις αντίστοιχες προσδοκίες των θεατών. Τις εργασίες τους τις αναρτούν στο ιστολόγιο του μαθήματος, ενώ το ευριπίδειο κείμενο και τους εσωτερικούς μονολόγους τους δραματοποιούν και τους βιντεοσκοπούν.

Στην τρίτη φάση του σεναρίου, οι μαθητές καλούνται να προσεγγίσουν κριτικά τις ερασιτεχνικές λήψεις τους, να αντιληφθούν τις ιδιαιτερότητες της οπτικής αφήγησης και να συγκρίνουν την πρόσληψη της δραματοποίησης in vivo με την ψηφιακή καταγραφή της.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Η «αναγνώριση» αποτελεί διαχρονικό λογοτεχνικό κοινό τόπο.

Η συνάντηση δύο προσώπων που οι τύχες της ζωής όρισαν να χωριστούν και μετά από μύριες δυσκολίες να ξανασμίξουν απροσδόκητα μετά από κάποιο μακρό συνήθως χρονικό διάστημα πάντοτε σαγηνεύει ως λογοτεχνικό μοτίβο, ιδίως τους εφήβους με το ευσυγκίνητο και παρορμητικό της ηλικίας τους.

Ο Ευριπίδης σεμνύνεται για τις τεχνικότερες αναγνωρίσεις στις τραγωδίες του, καθώς η πορεία τους περιπλέκεται και επιβραδύνεται με περιστατικά παρανοήσεων, δημιουργώντας «περιπέτεια» και επιτείνοντας την «τραγική ειρωνεία».

Στο Β΄ Επεισόδιο της «Ελένης» η αναμενόμενη συνάντηση του Μενέλαου και της Ελένης έρχεται βέβαια αναπόφευκτα (ο Μενέλαος δε φεύγει από το παλάτι, παρά τις απειλητικές προειδοποιήσεις της Γερόντισσας – η Ελένη βγαίνει από το παλάτι μετά τη συνάντησή της με τη Θεονόη), χωρίς όμως να συνοδεύεται άμεσα και από την προσδοκώμενη αναγνώριση. Το παιχνίδι της (προσωρινής) ματαιώσης είναι ένα ισχυρό δραματουργικό χαρτί του Ευριπίδη που το χρησιμοποίησε ήδη στον Πρόλογο, όταν ο Τεύκρος αναγνώρισε φυσιογνωμικά την Ελένη, αλλά δεν της απέδωσε την ταυτότητά της. Την επιβράδυνση της αναγνώρισης των δυο συζύγων και την κλιμάκωσή της που επιτείνει την ταλάντευση ανάμεσα στο «φαίνεσθαι» και το «είναι» στοχεύει να αναδείξει το παρόν σενάριο, εμπλέκοντας στο συναισθηματικό παιχνίδι των ηρώων και τους μαθητές.

Η διδακτική πρόταση στηρίζεται παιδαγωγικά στη *διερευνητική ανακαλυπτική μάθηση* και τη Θεωρία της ζώνης επικείμενης ανάπτυξης (Vygotsky, 1978). Οι μαθητές εκμεταλλεύονται τους όρους της αρχαίας δραματουργίας για να ανατάμουν (προσεγγίσουν) την κλιμάκωση της αναγνώρισης και να διαπιστώσουν τη δραστικότητα της στο ευριπίδειο κείμενο. Οι προβλεπόμενες δραστηριότητες αξιοποιούν τους *πολυγραμματισμούς* (Kress, 2000/Kress & van Leeuwen, 2001), ενώ στο *πλαίσιο του ρόμβου της γλωσσικής εκπαίδευσης* (Κουτσογιάννης, 2012) δίνεται έμφαση στην ανάπτυξη των μαθητών ως κριτικών υποκειμένων και στην ενθάρρυνσή τους να εμπλακούν βιωματικά στη γνώση, να εμβαθύνουν σε ανθρώπινες συμπεριφορές και να αναλάβουν πρωτοβουλίες.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις πρότυπα, στάσεις ζωής

Οι μαθητές / μαθήτριες καλούνται:

- Να αντιληφθούν την έντονη συναισθηματική φόρτιση που προκαλεί η συνάντηση δύο ανθρώπων μετά από μακρό χρονικό διάστημα (αναγνώριση) ή η προσωρινή ακύρωσή της.
- Να αντιληφθούν με αφορμή τη αντίδραση της Ελένης μπροστά στο ρακένδυτο Μενέλαο τη φοβική αντίδραση που προκαλεί το άγνωστο/απροσδόκητο.

- Να συνειδητοποιήσουν, με αφορμή τη στάση του Μενέλαου, πόσο δύσκολα απαγκιστρώνεται κάποιος από δεδομένες πεποιθήσεις (τη «δική» του αλήθεια), ακόμη και όταν βρίσκεται εμπρός σε αδιάσειστα στοιχεία (την παρουσία και τα λόγια της Ελένης, του χορού και προηγουμένως της γερόντισσας).
- Να συνειδητοποιήσουν τους τρόπους «σωματοποίησης» των συναισθημάτων και των σκέψεών τους στην καθημερινότητά τους και στην τέχνη (γλώσσα του σώματος)

Γνώσεις για τη γλώσσα

Οι μαθητές / μαθήτριες καλούνται:

- Να ανιχνεύσουν στο ευριπίδειο κείμενο τους σκηνοθετικούς δείκτες που ορίζουν τη σκηνική δράση.
- Να αναγνωρίσουν τους βασικούς όρους της αρχαίας δραματουργίας: περιπέτεια, επιβράδυνση, τραγική ειρωνεία (φαίνεσθαι - είναι) και τον τρόπο με τον οποίο συμβάλλουν στην κλιμάκωση της αναγνώρισης (μονομερής αναγνώριση).
- Να συνειδητοποιήσουν τη δραματική λειτουργία της στιχομυθίας
- Να «διαλεχθούν» με το ευριπίδειο κείμενο, να πειραματιστούν με τη μετατροπή της στιχομυθίας σε εσωτερικό μονόλογο και να διακρίνουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του (προσωπικό εξομολογητικό ύφος, «ροή συνείδησης», μύχιες σκέψεις, συνειρμοί, ανάδειξη συναισθημάτων).

Γραμματισμοί

Οι μαθητές / μαθήτριες καλούνται:

- Να συνειδητοποιήσουν πως η δραματική ποίηση προορίζεται να παρασταθεί και να ασκηθούν στην αντίχνευση των σκηνοθετικών δεικτών του κειμένου.
- Να αντιληφθούν τη διαδοχή των γεγονότων και να την καταγράψουν σε μία χρονογραμμή, εντάσσοντας σε αυτή και αντίστοιχο πολυτροπικό υλικό.
- Να πειραματιστούν με τη δημιουργική γραφή, ειδικότερα με την αφηγηματική τεχνική του εσωτερικού μονόλογου, και να αντιληφθούν τις διαφοροποιήσεις που επιβάλλει η παρουσίαση του ίδιου γεγονότος από διαφορετική οπτική γωνία (διάλογο, αφήγηση με εσωτερική ή μηδενική εστίαση).
- Να αναπτύξουν τη συναισθηματική τους ευφυΐα, αποκρυπτογραφώντας τα συναισθήματα πίσω από τα λόγια, προσεγγίζοντας την ψυχολογία των ηρώων

μέσω της ενσυναίσθησης και εμπλεκόμενοι βιωματικά με τη διαδικασία της δραματοποίησης.

- Να παρατηρήσουν και να αποπειραθούν να εκφραστούν με τη «γλώσσα του σώματος» ως έναν μη λεκτικό κώδικα επικοινωνίας.
- Να αντιληφθούν τις διαφοροποιήσεις που επιβάλλουν οι διαφορετικές αφηγηματικές τεχνικές (διάλογος-μονόλογος) στη δραματοποίηση (σκηνική απόδοση) και ψηφιακή καταγραφή (οπτική αφήγηση, εστίαση του φακού, γωνίες λήψεις) του ίδιου επεισοδίου.

Διδακτικές πρακτικές

Με αυτό το σενάριο επιδιώκεται οι μαθητές/ μαθήτριες:

- Να αποκτήσουν συνεργατικές δεξιότητες, καθώς όλες οι προβλεπόμενες δραστηριότητες είναι ομαδικές.
- Να εμβαθύνουν στην ανθρώπινη ψυχολογία μέσω της ενσυναίσθησης.
- Να αυτενεργήσουν και εμπλακούν στην γνωστική διαδικασία βιωματικά με τη δραματοποίηση.
- Να πειραματιστούν με την οπτική αφήγηση.
- Να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους στις ΤΠΕ.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Πολύ συχνά μέσα στη σχολική καθημερινότητα η δραματική ποίηση αντιμετωπίζεται από τους μαθητές ως άλλο ένα μάθημα κειμένων, που το προσεγγίζουν με τεχνικούς αφηγηματικούς όρους μηχανικά, χωρίς να το «ξεκλειδώνουν». Η ιδιαιτερότητα όμως του θεατρικού κειμένου έγκειται ακριβώς στο γεγονός ότι προορίζεται να παρασταθεί. Μία σκηνή κορύφωσης, όπως αυτή της αναγνώρισης, προσφέρεται για να απαγκιστρώσει τα παιδιά από το «μάθημα» και να τα μυήσει στην «τέχνη».

Ως αφορμή χρησιμοποιήθηκε η *στρατηγική της πρόβλεψης*, που κινητοποίησε τα παιδιά. Τέθηκαν στους μαθητές τα ερωτήματα: «Η αναπόφευκτη συνάντηση μεταξύ Ελένης και Μενελάου τι αποτέλεσμα θα έχει; Θα αναγνωρίσουν οι σύζυγοι ο ένας τον άλλον; Γίνεται ή όχι η αναγνώριση; Ποιος αναγνωρίζει πρώτος τον άλλο; Ποια η αντίδραση των δύο συζύγων;» Οι μαθητές ανταποκρίθηκαν ζωηρά και στον πίνακα σημειώθηκαν σχηματικά οι διαθέσιμες εκδοχές:

- δεν γίνεται αναγνώριση

- ο Μενέλαος αναγνωρίζει την Ελένη·
- ο Μενέλαος δεν αναγνωρίζει την Ελένη·
- η Ελένη δεν αναγνωρίζει το Μενέλαο·
- η Ελένη αναγνωρίζει το Μενέλαο

Στη συνέχεια, έγινε ανάγνωση των στίχων 576-601 (Επιπάροδος και εισαγωγικός λόγος της Ελένης). Τη συνέχεια της σκηνής άκουσαν από το Αρχείο του Κρατικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδος ([Ηχητικό απόσπασμα Β΄ Επεισόδιο Σκηνή 1η](#) (Μενέλαος – Ελένη – Αγγελιοφόρος). Το ηχητικό απόσπασμα της παράστασης του ΚΘΒΕ δεν είναι αρκετά ευκρινές, γιατί ηχογραφήθηκε σε ανοιχτό χώρο (αρχαίο θέατρο των Φιλίππων, 1982). Έδωσε, ωστόσο, την ευκαιρία να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές τη διαφορά ανάμεσα στην ανάγνωση ενός θεατρικού κειμένου και στην παράστασή του, στοιχείο που κλήθηκαν να αξιοποιήσουν στις δικές τους απόπειρες δραματοποίησης.

Επανερχόμενοι στα αρχικά ερωτήματα, οι μαθητές διαπίστωσαν πως ο Ευριπίδης «εντάσσει» στο κείμενό του όλες τις δικές τους εκδοχές! Αυτό αποτέλεσε κίνητρο να τον ακολουθήσουν στο δραματουργικό του εργαστήριο και να ανακαλύψουν τις τεχνικές που χρησιμοποιεί.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Με τις δραστηριότητές του το σενάριο στοχεύει να κατανοήσουν οι μαθητές την ιδιαιτερότητα της δραματικής ποίησης σε σχέση με τα άλλα είδη του λόγου μέσω της «θεατρικής ανάγνωσης του κειμένου», όπως προβλέπεται στο Πρόγραμμα Σπουδών ([ΔΕΠΠΣ -ΑΠΣ](#), σελ.90) για τη διδασκαλία κειμένων Δραματικής Ποίησης και ειδικότερα της «Ελένης» του Ευριπίδη. Καλύπτει, επίσης, την ειδικότερη στοχοθεσία της 1^{ης} Σκηνής του Β΄ Επεισοδίου, όπως ορίζεται στο [Βιβλίο του Εκπαιδευτικού](#) (σσ. 49-51).

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Οι ΤΠΕ στο παρόν σενάριο συμβάλλουν στην οργάνωση και οπτικοποίηση των δεδομένων που συλλέγουν οι μαθητές από την επεξεργασία του ευριπίδειου κειμένου και την πλοήγηση στο διαδίκτυο (εκμετάλλευση των δυνατοτήτων λογισμικού χρονογραμμής [Dipity](#) και νοητικού χάρτη [Text2MindMap](#)). Επίσης, παρέχουν το περιβάλλον συγγραφής και παρουσίασης μονοτροπικών ή πολυτροπικών συνεργατικών κειμένων (δημιουργική γραφή, βιντεοσκόπηση δραματοποιήσεων).

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Δραματική ποίηση Γ' Γυμνασίου, Ευριπίδη «Ελένη»:

[Β' Επεισόδιο: Επιπάροδος και 1^η Σκηνή](#)

Λεξικό λογοτεχνικών όρων:

[Εσωτερικός μονόλογος](#)

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Βίντεο

[Β' Επεισόδιο, Ελένη-Μενέλαος-Αγγελιοφόρος Α'-Χορός](#). Απόσπασμα 2'50'', Ευριπίδη «Ελένη», Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος, Μονή Λαζαριστών-Σκηνή «Σωκράτης Καραντινός» 2008. Σκηνοθεσία Γιάννης Παρασκευόπουλος Μετάφραση: Νικολαΐδου, Σοφία. Σκηνικά, κοστούμια: Παπαδοπούλου, Σοφία [πηγή: Κρατικό θέατρο Βορείου Ελλάδος].

Η εναλλακτικά [Β' Επεισόδιο Σκηνή 1^η-2^η \(απόσπασμα\)](#) [πηγή: YouTube].

Τραγούδια-Ηχητικά αποσπάσματα

Μενέλαος – Ελένη – Αγγελιοφόρος (Β' Επεισόδιο Σκηνή 1η). Ηχητικό απόσπασμα 2'47''. Ευριπίδη «Ελένη», Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος 1982. Σκηνοθεσία: Βουτσινάς, Ανδρέας. Σκηνικά, κοστούμια: Φωτόπουλος, Διονύσης. Σύνθεση: Κουρουπός, Γιώργος. Χορογραφία: Πήττα, Έρση. [πηγή: Κρατικό θέατρο Βορείου Ελλάδος].

Ιστοσελίδες

[Dipity](#) [Λογισμικό δημιουργίας χρονογραμμής].

[Η κινηματογραφική αφήγηση, τόμος Β'](#) [πηγή: Εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Πάμε σινεμά;» / Έντυπο υλικό]

[Η οπτική γωνία αφήγησης](#) [πηγή: ΑΛΕΦ: Αθηναϊκή Λέσχη Επιστημονικής Φαντασίας].

Μικέ, Μ.& Λ. Γκανά [«Εσωτερικός μονόλογος» Υφολογικά χαρακτηριστικά](#) Στο «Εσωτερικός μονόλογος (Αναδρομική περιδιάβαση και σύγχρονη προβληματική μιας αφηγηματικής τεχνικής)», *Φιλολόγος*, 48 [πηγή: Ψηφιακό Σχολείο]

[Text2MindMap](#) [Λογισμικό δημιουργίας εννοιολογικού χάρτη].

[Ψηφιοποιημένο αρχείο Εθνικού Θεάτρου](#)

[Windows Live Movie Maker](#) [Πρόγραμμα επεξεργασίας βίντεο].

Διδακτική πορεία / στάδια / φάσεις

Α' Φάση

1+2+1+1 διδακτικές ώρες

Το σενάριο εφαρμόστηκε σε τμήμα που αποτελείται από εικοσιεπτά παιδιά (πέντε από τα οποία με δυσλεξία) και έχει εφαρμόσει στο παρελθόν και άλλα σενάρια. Χρησιμοποιήθηκε η αίθουσα διδασκαλίας και τέσσερις φορητοί υπολογιστές των μαθητών, ένας για κάθε ομάδα αντίστοιχα με τα Φύλλα Εργασίας.

Η όλη εφαρμογή πήρε το χαρακτήρα μικρού Project, καθώς συνδυάστηκε α) με Πολιτιστικό Πρόγραμμα σχετικό με οπτικοποίηση λογοτεχνικών έργων και β) με επίσκεψη στο Μουσείο Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης, που είχε προηγηθεί της εφαρμογής και λειτούργησε ως εισαγωγή στην οπτική αφήγηση.

Επειδή οι μαθητές μου δεν είχαν χρησιμοποιήσει ξανά χρονογραμμή, χρησιμοποίησα μια διδακτική ώρα για να τους εξοικειώσω με τη σύνταξη και τη λειτουργία λογισμικού [Dipity](#).

Σε επόμενο διδακτικό δίωρο, μετά την εισαγωγική δραστηριότητα ([Αφετηρία](#)) που περιλαμβάνει την ανάγνωση και ακρόαση του ηχητικού αποσπάσματος της 1^{ης} σκηνής από παράσταση του ΚΘΒΕ (1982), οι μαθητές χωρισμένοι σε τέσσερις ομάδες άνοιξαν και επεξεργάστηκαν το Φύλλο Εργασίας που τους αντιστοιχούσε από το ιστολόγιο του τμήματος.

Το [Φύλλο Εργασίας Α](#) προβλέπει κοινές δραστηριότητες για τις τέσσερις ομάδες που μοιράζονται τους στίχους της 1^{ης} Σκηνής και ανιχνεύουν σε αυτούς που τους αντιστοιχούν α) τους δείκτες της σκηνικής δράσης (σκηνοθετικές οδηγίες), β) τα στοιχεία εσωτερικής δράσης (συναισθηματικές διακυμάνσεις των ηρώων), γ) τους δραματουργικούς όρους της «περιπέτειας», της «τραγικής ειρωνείας» και της «επιβράδυνσης» που δομούν τη σκηνή της μερικής αναγνώρισης. Τα δεδομένα τους οι ομάδες τα καταχώρησαν σε σχετικό βοηθητικό πίνακα. Κατόπιν, αναζήτησαν στο διαδίκτυο φωτογραφίες και άλλο ψηφιακό υλικό της συγκεκριμένης σκηνής από θεατρικές παραστάσεις. Αποστολή κάθε ομάδας ήταν να εντάξει τα δεδομένα που συνέλεξε σε μια χρονογραμμή, οπτικοποιώντας τη διαδοχή των συμβάντων. Τα παιδιά ανταποκρίθηκαν αρκετά καλά στα ζητούμενα. Οι δύο πρώτες ομάδες επέλεξαν να κάνουν μία κοινή χρονογραμμή την οποία και ολοκλήρωσαν μέσα στην τάξη. Οι

άλλες δύο δεν πρόλαβαν και πέρασαν τα δεδομένα που συνέλεξαν μόνο στον σχετικό πίνακα του Φύλλου Εργασίας.

Σε επόμενη (1) ώρα προβλήθηκε η χρονογραμμή των δύο ομάδων και οι πίνακες των άλλων δύο. Αυτή η σύγκριση ήταν το καλύτερο επιχείρημα για την αμεσότητα πρόσληψης που χαρίζει η χρονογραμμή. Οι άλλες δύο ομάδες φιλοτιμήθηκαν να συντάξουν και αυτές στο σπίτι τους τις χρονογραμμές που τους αντιστοιχούσαν και τις παρουσίασαν σε επόμενη ώρα.

Επίσης, οι μαθητές είχαν ως δεύτερη αποστολή να ετοιμάσουν τη δραματοποίηση του αποσπάσματος που αντιστοιχεί σε κάθε ομάδα με βάση τις σκηνοθετικές πληροφορίες του ευριπίδειου κειμένου, να την παρουσιάσουν και να την βιντεοσκοπήσουν. Στην προετοιμασία τους, λοιπόν, εντάχθηκε και η ανάληψη νέων ρόλων (ήρωες, χορός, σκηνοθέτης, εικονολήπτης) και οι σχετικές πρόβες τόσο για τη δραματοποίηση όσο και για τις γωνίες και τους τρόπους λήψης στη βιντεοσκόπηση. Για τον λόγο αυτό, μετά από την παρουσίαση των χρονογραμμών, πρόβαλα στον διαδραστικό πίνακα την ιστοσελίδα του «Πάμε Σινεμά» και τους προέτρεψα να την επισκεφτούν στο σπίτι τους.

Επειδή στο μεταξύ μεσολάβησαν διαγωνίσματα τριμήνου, η εφαρμογή πάγωσε για δύο περίπου βδομάδες. Η δραματοποίηση του ευριπίδειου κειμένου από τις τέσσερις ομάδες παρουσιάστηκε σε μία διδακτική ώρα στο αίθριο του σχολείου για μεγαλύτερη άνεση χώρου. Ωστόσο, το γεγονός ότι οι μαθητές ήταν εκτεθειμένοι στα βλέμματα και άλλων διερχόμενων συμμαθητών τους ή καθηγητών τους αποσυντόνισε και τους έκανε να ντρέπονται. Τελικά, περισσότερο σε κωμωδία εξελίχτηκε. Η προετοιμασία των ομάδων για τη δραματοποίηση ήταν ανεπαρκής, παρά τις επανειλημμένες εκκλήσεις μου – έπαιξε βέβαια ρόλο ο φόρτος των διαγωνισμάτων. Τις προσπάθειές τους τις βιντεοσκόπησαν και υποσχέθηκαν να τις επεξεργαστούν μόνοι τους στο σπίτι (πράγμα που τελικά δεν έγινε). Καθώς ο ήχος στην ουσία δεν μπορούσε αποτελεσματικά να αποτυπωθεί στην ψηφιακή καταγραφή της δραματοποίησης, ακολούθησε στην τάξη συζήτηση για τη σωματοποίηση των σκέψεων και των συναισθημάτων των ηρώων. Τα παιδιά διαπίστωσαν πως δύσκολα περνούν από το επίπεδο της απαγγελίας στο επίπεδο της αναπαράστασης, δύσκολα «μπαίνουν» στη θέση του ήρωα και αποκτούν συνολική εικόνα της σκηνής. Επίσης, διαπίστωσαν πως το θέατρο διεκδικεί την απόλυτη προσοχή των θεατών και «όταν το κατορθώνει θεωρείται πετυχημένη η παράσταση». Στο τέλος της συζήτησης ζήτησαν να αναπαραστήσουν ξανά τέσσερις εθελοντές το σύνολο της σκηνής

αυτοσχεδιάζοντας, ανεξαρτητοποιημένοι από το κείμενο της τραγωδίας και να βιντεοσκοπήσουνε ξανά την προσπάθειά τους.

B' Φάση (Από το διάλογο στο μονόλογο)

2+1 διδακτικές ώρες

Σε επόμενο διδακτικό δίωρο οι ομάδες των μαθητών αναδιατάχτηκαν, ώστε σε κάθε μία να υπάρχει ένα τουλάχιστον μέλος από τις ομάδες της προηγούμενης φάσης, που μετέφερε την επεξεργασία (τα δεδομένα) της ομάδας του στην εμβάθυνση των συναισθημάτων των ηρώων. Οι μαθητές μοιράστηκαν τα τέσσερα Φύλλα Εργασίας που τους αναθέτουν την ανάπλαση του ευριπίδειου διαλόγου σε εσωτερικό μονόλογο της Ελένης ([Φύλλο Εργασίας B1](#)), του Μενέλαου ([Φύλλο Εργασίας B2](#)), της κορυφαίας του Χορού ([Φύλλο Εργασίας B3](#)), και των θεατών ([Φύλλο Εργασίας B4](#)). Στόχος τους να αφηγηθούν τα γεγονότα με τους περιορισμούς που επιβάλλονται από την οπτική γωνία των συγκεκριμένων ηρώων (εσωτερική εστίαση), διαγράφοντας μέσα από το λόγο τους και τη συναισθηματική τους φόρτιση, τις παρανοήσεις και το παιχνίδι ανάμεσα στην άγνοια και την γνώση. Ενώ η ομάδα των θεατών (B4) μπορούσε να αφηγηθεί τα γεγονότα με την οπτική του παντογνώστη (μηδενική εστίαση) και να αναδείξει την τραγική ειρωνεία στη δίνη της οποίας παρασύρονται οι τραγικοί ήρωες.

Ως τελική δραστηριότητα της Β' Φάσης οι ομάδες έπρεπε να δραματοποιήσουν τους μονολόγους που έχουν γράψει και να βιντεοσκοπήσουν τη σκηνική απόδοσή τους.

Εισαγωγικά θύμισα στους μαθητές την έννοια της οπτικής γωνίας που τους ήταν γνωστή και από τα Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας. Αλλά, επειδή ο στόχος της δραστηριότητας είναι βιωματικός και όχι φιλολογικός, απέφυγα να επιμείνω στα τυπικά στοιχεία της τεχνικής του εσωτερικού μονολόγου όπως δίνονται στα Φύλλα Εργασίας. Τους ζήτησα να προσεγγίσουν τον εσωτερικό μονόλογο εμπειρικά: λαμβάνοντας υπόψη τις συναισθηματικές διακυμάνσεις των πρωταγωνιστών που αποτύπωσαν στη χρονογραμμή (Α' Φάση) «να κρυφακούσουν την καρδιά τους». Τους θύμισα τον δραματοποιημένο εσωτερικό μονόλογο στην 3^η σκηνή του Α' επεισοδίου, όπου ο Μενέλαος μένοντας μόνος του μπροστά στο παλάτι προσπαθεί να βάλει σε τάξη τις σκέψεις και τα αισθήματά του.

Κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας απηύθυνα στις ομάδες βοηθητικές ερωτήσεις.

- Γιατί η Ελένη αντέδρασε φοβικά αντιλαμβανόμενη το Μενέλαο και δεν τον αναγνώρισε, παρόλο που η Θεονόη την είχε πληροφορήσει ότι ναυάγησε; Τι ρόλο παίζει η εξωτερική εμφάνιση στη διαμόρφωση των αντιλήψεών μας για κάποιον; Πότε αφέθηκε να παρατηρήσει προσεκτικότερα τον Μενέλαο και να τον αναγνωρίσει; (B1)
- Πώς ένιωσε ο Μενέλαος όταν άκουσε τις άγνωστες γυναίκες του χορού να αναφέρονται στο όνομά του και τις περιπέτειές του; Γιατί ο Μενέλαος που αναγνώρισε εξωτερικά την Ελένη δεν της απέδωσε την ταυτότητά της, παρόλα όσα του είχε πει η γερόντισσα; Τι άλλο θα έπρεπε ταυτόχρονα να παραδεχτεί; Γιατί ο Μενέλαος που δεν έφυγε από το παλάτι μετά τις απειλητικές προειδοποιήσεις φεύγει τώρα μπροστά στις εκκλήσεις της Ελένης; Πού νομίζετε πως πάει; (B2)
- Τι σκέφτεται ο χορός (αυτόπτης μάρτυρας που συμμετέχει στη δράση) και πώς αντιδρά όταν ο Μενέλαος εμφανίζεται μπροστά τους, όταν η Ελένη ζητά τη βοήθειά τους και όταν μετά αντιλαμβάνεται ότι ο Μενέλαος δεν πιστεύει την Ελένη; (B3)
- Ποια τα συναισθήματα και οι σκέψεις των θεατών που γνωρίζουν την ταυτότητα των ηρώων και τους βλέπουν να μπλέκονται σε αλληπάλληλες παρανοήσεις και που ματαιώνουν την αναγνώριση; (B4)

Οι μαθητές ανταποκρίθηκαν με αρκετή προθυμία - οι πιο δύσκαμπες ομάδες ήταν τελικά οι πιο αβανταδόρικές (εννοώ της Ελένης και του Μενέλαου), ενώ ο Χορός και οι Θεατές δημιούργησαν πιο ευφάνταστα κείμενα.

Σε επόμενη διδακτική ώρα, η δραματοποίηση και η βιντεοσκόπησή των εσωτερικών μονολόγων ήταν πάλι μια κωμική διαδικασία, αυτή τη φορά όμως απόλυτα συνειδητοποιημένη για τις δυνατότητες του μέσου σε σχέση με τη βιντεοσκόπηση της Α΄ Φάσης.

Γ΄ Φάση (Από τη θεατρική παράσταση στην ψηφιακή καταγραφή της)

1 διδακτική ώρα

Η Γ΄ Φάση που προβλέπει τη σύγκριση των επεξεργασμένων από τους μαθητές βίντεο και τη συζήτηση για τις δυνατότητες της οπτικής αφήγησης μετατέθηκε δύο εβδομάδες, για να έχουν την άνεση οι μαθητές να πειραματιστούν με τα βιντεάκια τους, αλλά και για να προχωρήσει η ύλη. Περιορίστηκε, επίσης, χρονικά στη μία ώρα και η όλη δραστηριότητα έγινε προφορικά.

Αφού έγινε η παρουσίαση των επεξεργασμένων βίντεο των εσωτερικών μονολόγων των ομάδων (Β΄ φάση) – τα βίντεο της Α΄ φάσης είχαν ήδη παρουσιαστεί –, οι μαθητές χρησιμοποιώντας τα Φύλλα Εργασίας της Β΄ φάσης (**Τελική δραστηριότητα**) συζήτησαν για τις διαφορές ανάμεσα α) στην οπτική αφήγηση και τη λογοτεχνική αφήγηση, β) στον τρόπο οπτικής καταγραφής/λήψης μιας έντονης στιχομυθίας που συνοδεύεται από αντίστοιχη σκηνική δράση και ενός εσωτερικού μονολόγου που δίνει έμφαση στα συναισθήματα του ήρωα, γ) τις διαφορές ανάμεσα στην ίδια τη δραματοποίηση και την πρόσληψή της από τους συμμαθητές τους και την πρόσληψη της ψηφιακής απεικόνισης αυτής της δραματοποίησης.

Η ανταπόκρισή τους ήταν ενθουσιώδης, οι παρατηρήσεις τους τόσο καίριες και οι επιλογές τους τόσο «ψαγμένες» για την ηλικία τους που με εξέπληξαν.

Χαρακτηριστικά αναφέρω την επιλογή ασπρόμαυρης εικόνας και κοντινών πλάνων για την απόδοση των εσωτερικών μονολόγων της Ελένης (B1- χωρίς να μιλά – με ηχογραφημένη εκ των υστέρων φωνή) και του Μενέλαου (B2 -χωρίς ήχο, με υπότιτλους με διαφοροποιημένη γραμματοσειρά). Η πιο ολοκληρωμένη προσπάθεια ήταν αυτή της ομάδας του χορού (B3): Επιμελήθηκαν ιδιαίτερα τη σκευή των ηρώων. Με φόντο τη βουβή σκηνική δράση των δύο συζύγων η κορυφαία του χορού κινείται χορευτικά ανάμεσά τους. Ο μονόλογος αποδίδεται με εκ των υστέρων ηχογράφιση και το βιντεάκι επενδύεται και με μουσική. Στο βιντεάκι των θεατών (B4) οι φράσεις του εσωτερικού μονολόγου μοιράστηκαν ανάμεσα στα μέλη της ομάδας που παρουσιάζονταν να χειρονομούν καθισμένοι στις κερκίδες.

Για οικονομία χρόνου, οι μαθητές αποτύπωσαν τις σκέψεις και τις εμπειρίες (το «κέρδος») τους από την όλη δραστηριότητα όχι ως σχόλια στο ιστολόγιο του μαθήματος, όπως προτείνεται, αλλά χειρόγραφα.

Τα σχόλιά τους αποτέλεσαν και μέσο αξιολόγησης της όλης εφαρμογής.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Φάση Α

Φύλλο εργασίας Α

Ομάδα Α1: Στίχοι 576-601

Ομάδα Α2: Στίχοι 602-618

Ομάδα Α3: Στίχοι 619-636

Ομάδα Α4: Στίχοι 637-658

Η Επιπάροδος και η 1^η Σκηνή του Β΄ Επεισοδίου διακρίνονται από έντονη σκηνική και εσωτερική δράση, καθώς οι δυο σύζυγοι αντικρίζουν επιτέλους ο ένας τον άλλον.

Αυτό αντικατοπτρίζεται και στο είδος του διαλόγου μεταξύ των δύο συζύγων.

Εστιάζοντας στους στίχους που αντιστοιχούν στην ομάδα σας να επισημάνετε σε αυτούς;

α) τις σκηνοθετικές οδηγίες που εμπεριέχουν (δείκτες σκηνικής δράσης),

β) τα συναισθήματα των ηρώων,

γ) τις δραματικές τεχνικές που χρησιμοποιούνται στην πορεία της αναγνώρισης: «περιπέτεια», «επιβράδυνση» της δράσης, «τραγική ειρωνεία». (Μπορείτε να αναζητήσετε τους όρους αυτούς καθώς και τον όρο «αναγνώριση» στο [Λεξικό Όρων της αρχαίας ελληνικής τραγωδίας](#) του βιβλίου σας).

Στίχοι	Σκηνοθετικές οδηγίες	Συναισθήματα ηρώων	Περιπέτεια	Επιβράδυνση	Τραγική ειρωνεία

Να αναζητήσετε ψηφιακό υλικό (φωτογραφίες, βίντεο, ηχητικά αποσπάσματα) από παραστάσεις της συγκεκριμένης σκηνής από το [Ψηφιοποιημένο αρχείο Εθνικού Θεάτρου](#) και στο [Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος](#) ή από άλλους εμπορικούς θιάσους με ελεύθερη πλοήγηση στο διαδίκτυο.

Τελική δραστηριότητα: **A.** Χρησιμοποιώντας το υλικό που συγκεντρώσατε από την ανάλυση του κειμένου και την πλοήγηση στο διαδίκτυο να δημιουργήσετε μια **χρονογραμμή** (προτείνονται τα ελεύθερα λογισμικά [TimeRime](#), [Dipity](#)) στην οποία αντί για χρονολογίες θα χρησιμοποιήσετε τους αριθμούς των στίχων και όπου θα αποτυπώνετε την εξέλιξη της σκηνικής δράσης, τις ψυχολογικές διακυμάνσεις των ηρώων και τις τεχνικές που χρησιμοποιεί ο Ευριπίδης, μαζί με όποιο πολυτροπικό υλικό θεωρείτε κατάλληλο. Να αποθηκεύσετε τη χρονογραμμή σας και να την αναρτήσετε στο ιστολόγιο του μαθήματος.

B. «Από τη θεωρία στην πράξη: Με τη γλώσσα του σώματος» Να προετοιμάσετε τη **δραματοποίηση** της σκηνής για να την παρουσιάσετε στην ολομέλεια σε επόμενη διδακτική ώρα. Να δώσετε έμφαση στη σκηνική δράση και στη σωματοποίηση των συναισθημάτων των ηρώων.

Να φροντίσετε να βιντεοσκοπήσετε την δραματοποίησή σας. Μπορείτε να μνηθείτε στις αρχές της οπτικής/ κινηματογραφικής αφήγησης ξεφυλλίζοντας στο σπίτι σας το συνοδευτικό έντυπο υλικό από το εκπαιδευτικό πρόγραμμα [Πάμε Σινεμά](#). . Επομένως, στο πλαίσιο της προετοιμασίας σας, δύο μαθητές θα αναλάβουν τους ρόλους του Μενέλαου και της Ελένης, ένας τουλάχιστον θα αναλάβει τη βιντεοσκόπηση και οι υπόλοιποι το ρόλο του χορού.

Φάση Β΄ και Γ΄

Φύλλο Εργασίας Β1: «Με τη φωνή της Ελένης»

Από τον διάλογο στον μονόλογο.

Ας κρυφακούσουμε την καρδιά της Ελένης καθώς βιώνει την πρώτη επαφή της με τον Μενέλαο, τις παρανοήσεις, την ψυχολογική της φόρτιση, τις συναισθηματικές διακυμάνσεις, τη «δική της αλήθεια».

Αποστολή σας: α) Να καταγράψετε τον εσωτερικό μονόλογο της Ελένης (σε όποιο λογισμικό θέλετε π.χ. Word, PowerPoint, με ή χωρίς οπτικό υλικό) **β)** να τον δραματοποιήσετε και **γ)** να τον βιντεοσκοπήσετε. Στη δραματοποίηση να δώσετε έμφαση στη σωματοποίηση των συναισθημάτων και στη βιντεοσκόπηση να αναζητήσετε τρόπους ανάδειξης του εσωτερικού κόσμου των ηρώων.

Τελική δραστηριότητα (για τη Γ΄ Φάση): Να συγκρίνετε τη δραματοποίηση της ευριπίδειας στιχομυθίας και τη βιντεοσκόπησης της με την αντίστοιχη δραματοποίηση και βιντεοσκόπηση του εσωτερικού μονολόγου. Ποιες διαφοροποιήσεις επιβάλλουν οι διαφορετικές αφηγηματικές τεχνικές (διάλογος-μονόλογος) στη δραματοποίηση (σκηνική απόδοση) και ψηφιακή καταγραφή (οπτική αφήγηση, εστίαση του φακού, γωνίες λήψης) του ίδιου επεισοδίου; Ποια από τις δυο εκδοχές σας άρεσε περισσότερο και γιατί;

Ειδικότερα, δηλαδή, να επισημάνετε τις διαφορές ανάμεσα:

- α) στην οπτική αφήγηση και τη λογοτεχνική αφήγηση,
- β) στον τρόπο οπτικής καταγραφής/ λήψης μιας έντονης στιχομυθίας που συνοδεύεται από αντίστοιχη δράση και ενός εσωτερικού μονολόγου που δίνει έμφαση στα συναισθήματα του ήρωα,
- γ) τις διαφορές ανάμεσα στην ίδια τη δραματοποίηση και την πρόσληψή της από τους συμμαθητές σας και την πρόσληψη της ψηφιακής απεικόνισης (βιντεοσκόπηση) αυτής της δραματοποίησης.

Τα αντιθετικά ή μη ζεύγη που προκύπτουν από τη δραστηριότητα να τα αποτυπώσετε σε ένα **νοητικό χάρτη** (π.χ. [Text2MindMap](#)) στον διαδραστικό πίνακα της τάξης και να τα δημοσιεύσετε στο ιστολόγιο της τάξης.

Εναλλακτικά μπορείτε να διατυπώσετε τις σκέψεις σας ως *Σχόλια* στο ιστολόγιο της τάξης.

Για τα χαρακτηριστικά του εσωτερικού μονολόγου μπορείτε να συμβουλευτείτε στο Λεξικό λογοτεχνικών όρων το λήμμα [Εσωτερικός μονόλογος](#). Το λήμμα μπορείτε να το βρείτε εναλλακτικά και [εδώ](#). Σύντομα στοιχεία και παράδειγμα εσωτερικού

μονολόγου μπορείτε να βρείτε και στο παρακάτω άρθρο [«Η οπτική γωνία της αφήγησης»](#).

Επίσης στο άρθρο των Μικέ, Μ.& Λ. Γκανά, [«Εσωτερικός μονόλογος»](#) στο Ψηφιακό Σχολείο.

Για τα μυστικά της οπτικοηχητικής / κινηματογραφικής αφήγησης μπορείτε να συμβουλευτείτε το συνοδευτικό Έντυπο Υλικό για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση από το Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα [«Πάμε Σινεμά»](#), ιδίως τις σσ. 27 κ.ε.

,

Φύλλο Εργασίας B2: «Με τη φωνή του Μενέλαου»

Από τον διάλογο στον μονόλογο.

Ας κρυφακούσουμε την καρδιά του Μενέλαου καθώς βιώνει την πρώτη επαφή του με την Ελένη, τις παρανοήσεις, την ψυχολογική του φόρτιση, τις συναισθηματικές διακυμάνσεις, τη «δική του αλήθεια».

Αποστολή σας: **α)** Να καταγράψετε τον εσωτερικό μονόλογο του Μενέλαου (σε όποιο λογισμικό θέλετε π.χ. Word, PowerPoint, με ή χωρίς οπτικό υλικό) **β)** να τον δραματοποιήσετε και **γ)** να τον βιντεοσκοπήσετε. Στη δραματοποίηση να δώσετε έμφαση στη σωματοποίηση των συναισθημάτων και στη βιντεοσκόπηση να αναζητήσετε τρόπους ανάδειξης του εσωτερικού κόσμου των ηρώων.

Τελική δραστηριότητα (για τη Γ΄ Φάση): Να συγκρίνετε τη δραματοποίηση της ευριπίδειας στιχομυθίας και τη βιντεοσκόπησης της με την αντίστοιχη δραματοποίηση και βιντεοσκόπηση του εσωτερικού μονολόγου. Ποιες διαφοροποιήσεις επιβάλλουν οι διαφορετικές αφηγηματικές τεχνικές (διάλογος-μονόλογος) στη δραματοποίηση (σκηνική απόδοση) και ψηφιακή καταγραφή (οπτική αφήγηση, εστίαση του φακού, γωνίες λήψης) του ίδιου επεισοδίου; Ποια από τις δυο εκδοχές σας άρεσε περισσότερο και γιατί;

Ειδικότερα, δηλαδή, να επισημάνετε τις διαφορές ανάμεσα:

- α) στην οπτική αφήγηση και τη λογοτεχνική αφήγηση,
- β) στον τρόπο οπτικής καταγραφής/ λήψης μιας έντονης στιχομυθίας που συνοδεύεται από αντίστοιχη δράση και ενός εσωτερικού μονολόγου που δίνει έμφαση στα συναισθήματα του ήρωα,
- γ) τις διαφορές ανάμεσα στην ίδια τη δραματοποίηση και την πρόσληψή της από τους συμμαθητές σας και την πρόσληψη της ψηφιακής απεικόνισης (βιντεοσκόπηση) αυτής της δραματοποίησης.

Τα αντιθετικά ή μη ζεύγη που προκύπτουν από τη δραστηριότητα να τα αποτυπώσετε σε ένα **νοητικό χάρτη** (π.χ. [Text2MindMap](#)) στον διαδραστικό πίνακα της τάξης και δημοσιεύεται στο ιστολόγιο της τάξης.

Εναλλακτικά μπορείτε να διατυπώσετε τις σκέψεις σας ως *Σχόλια* στο ιστολόγιο της τάξης.

Για τα χαρακτηριστικά του εσωτερικού μονολόγου μπορείτε να συμβουλευτείτε στο Λεξικό λογοτεχνικών όρων το λήμμα [Εσωτερικός μονόλογος](#). Το λήμμα μπορείτε να το βρείτε εναλλακτικά και [εδώ](#):. Σύντομα στοιχεία και παράδειγμα εσωτερικού

μονολόγου μπορείτε να βρείτε και στο παρακάτω άρθρο [«Η οπτική γωνία της αφήγησης»](#).

Επίσης στο άρθρο των Μικέ, Μ.& Λ. Γκανά, [«Εσωτερικός μονόλογος»](#) στο Ψηφιακό Σχολείο.

Για τα μυστικά της οπτικοηχητικής / κινηματογραφικής αφήγησης μπορείτε να συμβουλευτείτε το συνοδευτικό Έντυπο Υλικό για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση από το Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα [«Πάμε Σινεμά»](#), ιδίως τις σσ. 27 κ.ε.

,

Φύλλο Εργασίας Β3: «Με τη φωνή της κορυφαίας του Χορού»

Από τον διάλογο στον μονόλογο.

Ας κρυφακούσουμε την καρδιά της κορυφαίας του χορού καθώς βιώνει την πρώτη επαφή του Μενέλαου και της Ελένης, τις παρανοήσεις, την ψυχολογική φόρτιση, τις συναισθηματικές διακυμάνσεις τις δικές της και των δύο συζύγων, τη «δική της αλήθεια».

Αποστολή σας: α) Να καταγράψετε τον εσωτερικό μονόλογο της κορυφαίας του (σε όποιο λογισμικό θέλετε π.χ. Word, PowerPoint, με ή χωρίς οπτικό υλικό) **β)** να τον δραματοποιήσετε και **γ)** να τον βιντεοσκοπήσετε. Στη δραματοποίηση να δώσετε έμφαση στη σωματοποίηση των συναισθημάτων και στη βιντεοσκόπηση να αναζητήσετε τρόπους ανάδειξης του εσωτερικού κόσμου των ηρώων.

Τελική δραστηριότητα (για τη Γ΄ Φάση): Να συγκρίνετε τη δραματοποίηση της ευριπίδειας στιχομυθίας και τη βιντεοσκόπησης της με την αντίστοιχη δραματοποίηση και βιντεοσκόπηση του εσωτερικού μονολόγου. Ποιες διαφοροποιήσεις επιβάλλουν οι διαφορετικές αφηγηματικές τεχνικές (διάλογος-μονόλογος) στη δραματοποίηση (σκηνική απόδοση) και ψηφιακή καταγραφή (οπτική αφήγηση, εστίαση του φακού, γωνίες λήψεις) του ίδιου επεισοδίου; Ποια από τις δυο εκδοχές σας άρεσε περισσότερο και γιατί;

Ειδικότερα, δηλαδή, να επισημάνετε τις διαφορές ανάμεσα:

- α) στην οπτική αφήγηση και τη λογοτεχνική αφήγηση,
- β) στον τρόπο οπτικής καταγραφής/ λήψης μιας έντονης στιχομυθίας που συνοδεύεται από αντίστοιχη δράση και ενός εσωτερικού μονολόγου που δίνει έμφαση στα συναισθήματα του ήρωα,
- γ) τις διαφορές ανάμεσα στην ίδια τη δραματοποίηση και την πρόσληψή της από τους συμμαθητές σας και την πρόσληψη της ψηφιακής απεικόνισής αυτής της δραματοποίησης.

Τα αντιθετικά ή μη ζεύγη που προκύπτουν από τη δραστηριότητα να τα αποτυπώσετε σε ένα **νοητικό χάρτη** (π.χ. [Text2MindMap](#)) στον διαδραστικό πίνακα της τάξης και δημοσιεύεται στο ιστολόγιο της τάξης.

Εναλλακτικά μπορείτε να διατυπώσετε τις σκέψεις σας ως *Σχόλια* στο ιστολόγιο της τάξης.

Για τα χαρακτηριστικά του εσωτερικού μονολόγου μπορείτε να συμβουλευτείτε στο Λεξικό λογοτεχνικών όρων το λήμμα [Εσωτερικός μονόλογος](#). Το λήμμα μπορείτε να το βρείτε εναλλακτικά και [εδώ](#): Σύντομα στοιχεία και παράδειγμα εσωτερικού

μονολόγου μπορείτε να βρείτε και στο παρακάτω άρθρο [«Η οπτική γωνία της αφήγησης»](#).

Επίσης στο άρθρο των Μικέ, Μ.& Λ. Γκανά, [«Εσωτερικός μονόλογος»](#) στο Ψηφιακό Σχολείο.

Για τα μυστικά της οπτικοηχητικής / κινηματογραφικής αφήγησης μπορείτε να συμβουλευτείτε το συνοδευτικό Έντυπο Υλικό για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση από το Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα [«Πάμε Σινεμά»](#), ιδίως τις σσ. 27 κ.ε.

Φύλλο Εργασίας Β4: «Με τη φωνή του θεατή»

Από τον διάλογο στον μονόλογο.

Ας κρυφακούσουμε τις σκέψεις ενός αρχαίου θεατή: πώς βίωσε αυτή την πρώτη συνάντηση των δυο συζύγων, τις παρανοήσεις, την ψυχολογική φόρτιση, τις συναισθηματικές διακυμάνσεις των δυο συζύγων και τις δικές του.

Αποστολή σας: **α)** Να καταγράψετε τον εσωτερικό μονόλογο του θεατή (σε όποιο λογισμικό θέλετε π.χ. Word, PowerPoint, με ή χωρίς οπτικό υλικό) **β)** να τον δραματοποιήσετε και **γ)** να τον βιντεοσκοπήσετε. Στη δραματοποίηση να δώσετε έμφαση στη σωματοποίηση των συναισθημάτων και στη βιντεοσκόπηση να αναζητήσετε τρόπους ανάδειξης του εσωτερικού κόσμου των ηρώων.

Τελική δραστηριότητα (για τη Γ΄ Φάση): Να συγκρίνετε τη δραματοποίηση της ευριπίδειας στιχομυθίας και τη βιντεοσκόπησης της με την αντίστοιχη δραματοποίηση και βιντεοσκόπηση του εσωτερικού μονολόγου. Ποιες διαφοροποιήσεις επιβάλλουν οι διαφορετικές αφηγηματικές τεχνικές (διάλογος-μονόλογος) στη δραματοποίηση (σκηνική απόδοση) και ψηφιακή καταγραφή (οπτική αφήγηση, εστίαση του φακού, γωνίες λήψης) του ίδιου επεισοδίου; Ποια από τις δυο εκδοχές σας άρεσε περισσότερο και γιατί;

Ειδικότερα, δηλαδή, να επισημάνετε τις διαφορές ανάμεσα:

- α) στην οπτική αφήγηση και τη λογοτεχνική αφήγηση,
- β) στον τρόπο οπτικής καταγραφής/ λήψης μιας έντονης στιχομυθίας που συνοδεύεται από αντίστοιχη δράση και ενός εσωτερικού μονολόγου που δίνει έμφαση στα συναισθήματα του ήρωα,
- γ) τις διαφορές ανάμεσα στην ίδια τη δραματοποίηση και την πρόσληψή της από τους συμμαθητές σας και την πρόσληψη της ψηφιακής απεικόνισης (βιντεοσκόπηση) αυτής της δραματοποίησης.

Τα αντιθετικά ή μη ζεύγη που προκύπτουν από τη δραστηριότητα να τα αποτυπώσετε σε ένα **νοητικό χάρτη** (π.χ. [Text2MindMap](#)) στον διαδραστικό πίνακα της τάξης και δημοσιεύεται στο ιστολόγιο της τάξης.

Εναλλακτικά μπορείτε να διατυπώσετε τις σκέψεις σας ως *Σχόλια* στο ιστολόγιο της τάξης.

Για τα χαρακτηριστικά του εσωτερικού μονολόγου μπορείτε να συμβουλευτείτε στο Λεξικό λογοτεχνικών όρων το λήμμα [Εσωτερικός μονόλογος](#). Το λήμμα μπορείτε να το βρείτε εναλλακτικά και [εδώ](#):. Σύντομα στοιχεία και παράδειγμα εσωτερικού

μονολόγου μπορείτε να βρείτε και στο παρακάτω άρθρο [«Η οπτική γωνία της αφήγησης»](#).

Επίσης στο άρθρο των Μικέ, Μ.& Λ. Γκανά, [«Εσωτερικός μονόλογος»](#) στο Ψηφιακό Σχολείο.

Για τα μυστικά της οπτικοηχητικής / κινηματογραφικής αφήγησης μπορείτε να συμβουλευτείτε το συνοδευτικό Έντυπο Υλικό για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση από το Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα [«Πάμε Σινεμά»](#), ιδίως τις σσ. 27 κ.ε.

Z. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Στην Α΄ Φάση μπορεί, εναλλακτικά, να συντεθεί μία χρονογραμμή για το σύνολο της σκηνης (αντί για τέσσερις – μία για κάθε ομάδα) στον διαδραστικό πίνακα της τάξης στην οποία θα συνεισφέρουν με το υλικό τους διαδοχικά οι τέσσερις ομάδες.

Στην Β΄ Φάση μπορεί να ζητηθεί από τους μαθητές αντί για εσωτερικό μονόλογο να γράψουν μια πρωτοπρόσωπη αφήγηση – μαρτυρία των ηρώων.

Πολύ πιο ενδιαφέρουσα θα ήταν η βιντεοσκόπηση της δραματοποίησης των μαθητών, αν γινόταν ταυτόχρονα με περισσότερες κάμερες – κινητά και από διαφορετικές γωνίες λήψης ή εστιάζοντας σε διαφορετικά πρόσωπα. Η παρουσίαση και η επεξεργασία τους μπορεί να διασαφήσει στους μαθητές την έννοια της οπτικής γωνίας.

Εναλλακτικά, αντί της βιντεοσκόπησης των δραματοποιήσεων των μαθητών μπορεί να χρησιμοποιηθεί η τεχνική της παγωμένης εικόνας, η απόδοση δηλαδή κορυφαίων στιγμών με στημένες κινήσεις, οι οποίες φωτογραφίζονται και αποτελούν την πρώτη ύλη για την ψηφιακή παρουσίαση της δραματοποίησης. Συνήθως εξασφαλίζει καλύτερο αισθητικό αποτέλεσμα.

Σε περίπτωση που οι μαθητές δεν είναι εξοικειωμένοι με διαδικασίες βιντεοσκόπησης και επεξεργασίας βίντεο (για να «απαθανάτισουν» τις σκηνικές τους απόπειρες) ή ο διδάσκων θέλει να αποφύγει τη φωτογράφιση ή βιντεοσκόπηση μαθητών, η Γ΄ Φάση, που αναφέρεται στην κριτική προσέγγιση της ψηφιακής απόδοσης μιας θεατρικής παράστασης, μπορεί να αναπροσαρμοστεί με την αξιοποίηση του Αρχείου του Κρατικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδος: Ο διδάσκων μπορεί να προβάλει **το πρώτο μέρος** (όσο αντιστοιχεί στην 1^η σκηνή του Β΄ Επεισοδίου) από δύο βιντεοσκοπημένα αποσπάσματα από την παράσταση της «Ελένης» του ΚΘΒΕ (2008): το ένα βρίσκεται στην ενότητα «Βίντεο Αποσπάσματα από την παράσταση» – [«Β' Επεισόδιο, Ελένη-Μενέλαος-Αγγελιοφόρος Α'-Χορός»](#) (ή εναλλακτικά στο YouTube: [Β΄ Επεισόδιο Σκηνή 1^η-2^η \(απόσπασμα\)](#)) και το άλλο [«Μονταρισμένα αποσπάσματα από την παράσταση»](#)). Στο πρώτο βίντεο τα πλάνα είναι μακρινά και εστιάζουν στη σκηνική δράση χωρίς να την «προλαβαίνουν» πάντοτε. Στο δεύτερο βίντεο τα πλάνα είναι κοντινά εστιάζουν στη μορφή των ηρώων και οι γωνίες λήψης διαφοροποιούνται. Τα δύο βιντεάκια μπορούν να προβληθούν στην ολομέλεια της τάξης και οι ομάδες να αναδείξουν τις διαφορές των ψηφιακών αποτυπώσεων της ίδιας παράστασης (επιλογές εστίασης, μονταρισμένο/ αμοντάριστο

υλικό, μονοπλάνο/ πολλά πλάνα) και τα συναισθήματα που οι επιλογές αυτές προκαλούν στους θεατές τους.

H. ΚΡΙΤΙΚΗ

Η δημιουργία χρονογραμμής δυσκόλεψε αρχικά τους μαθητές και σε αυτό οφείλεται και το γεγονός ότι δύο ομάδες δεν κατόρθωσαν έγκαιρα να τις παραδώσουν και χρειάστηκε να συνεχίσουν την επεξεργασία στο σπίτι.

Η δραματοποίηση είναι χρονοβόρα διαδικασία και επιμήκυνε τη διάρκεια του σεναρίου, το κέρδος όμως ήταν πολλαπλό. Όπως φαίνεται και από τις αξιολογήσεις των μαθητών (στα τεκμήρια της Γ΄ Φάσης) η εφαρμογή του συγκεκριμένου σεναρίου αναδιτάξε τις σχέσεις τους με τη διδάσκουσα καθώς και των ίδιων των μαθητών μεταξύ τους, ανέπτυξε την αυτοεκτίμησή τους και ενέπνευσε τη δημιουργικότητά τους. Η όλη εφαρμογή άλλωστε πήρε το χαρακτήρα μικρού Project, καθώς συνδυάστηκε με Πολιτιστικό Πρόγραμμα σχετικό με οπτικοποίηση λογοτεχνικών έργων.

Τέλος, ένα θέμα το οποίο απαιτεί λεπτότητα χειρισμών είναι αυτό της βιντεοσκόπησης μαθητών, έστω και σε μαθητική παράσταση. Αντιμετώπισα την άρνηση κάποιων γονιών να αναρτηθούν τα βιντεάκια αυτά στην εκπαιδευτική πλατφόρμα του Πρωτέα. Τα τεκμήρια, λοιπόν, της εφαρμογής περιορίζονται σε όσα έχουν την γονεϊκή έγκριση. Από την άλλη πλευρά δε γίνεται να αποκλειστούν μαθητές από μια διαδικασία δραματοποίησης. Μια λύση θα ήταν ίσως η χρήση προσωπείων από τους μαθητές.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Καπλάνη, Β. & Α. Κούντουρα. 2004. «Η λογοτεχνία στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: από τον μαθητή στον αναγνώστη». Στο *Διαβάζοντας λογοτεχνία στο σχολείο... Μια νέα πρόταση διδασκαλίας*, επιμ. Αποστολίδου, Β., Καπλάνη, Β & Ε. Χοντολίδου. Αθήνα: «Τυπωθήτω» - Γ. Δαρδανός, 161-168.

Κουτσογιάννης, Δ. 2007. *Πρακτικές ψηφιακού γραμματισμού νέων εφηβικής ηλικίας και (γλωσσική) εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/studies/ict/teens/index.html [10-1-2014]

Κουτσογιάννης, Δ. 2012. «Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης». Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 32ης συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας*, Α.Π.Θ. Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ (Ιδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη), 208-222.

http://ins.web.auth.gr/images/MEG_PLIRI/MEG_32_208_222.pdf

[10-1-2014]

Κουτσογιάννης, Δ. Ακριτίδου, Μ. & Σ. Αντωνοπούλου. 2010. « Διαδραστικά συστήματα διδασκαλίας. Η αξιοποίησή τους στα φιλολογικά μαθήματα». Στο *Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση και την εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη. Επιμορφωτικό Υλικό για την Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών στα ΚΣΕ*. Κλάδος ΠΕ 02. Πάτρα: ΕΑΙΤΥ.

<http://blogs.sch.gr/polharit/files/2011/11/diadrastikoipe02final-100913082431-phrapp01.pdf>

[10-1-2014]

Kress, G. & T. van Leeuwen. 2001. *Multimodal Discourse. The Modes and Media of Contemporary Communication*. London: Arnold.

Wiles, D. 2009. *Το αρχαίο ελληνικό δράμα ως παράσταση. Μια εισαγωγή*. Μτφρ. Ε. Οικονόμου. Αθήνα: ΜΙΕΤ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ